

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

1. ด้านกายภาพ

1.1 ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล

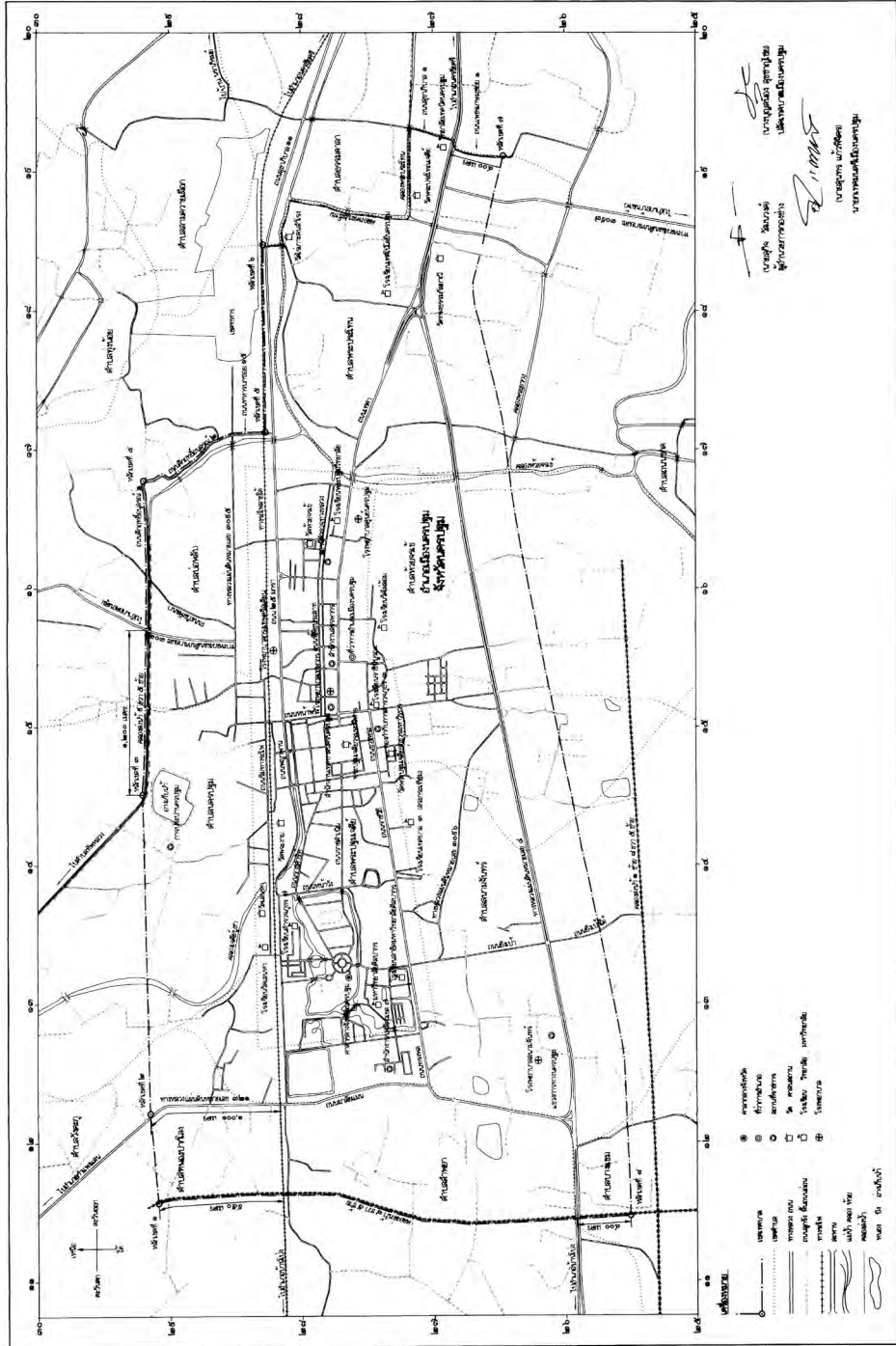
เทศบาลนครนครปฐม ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนเพชรเกษม 56 กิโลเมตร หรือตามเส้นทางถนนบรมราชชนนี 51 กิโลเมตร และตามเส้นทางรถไฟ 62 กิโลเมตร

เทศบาลนครนครปฐมเดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาล จัดตั้งตามพระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาลตามหัวเมือง รัตนโกสินทร์ศก 127 เมื่อปี พ.ศ.2453 มีพื้นที่ในความรับผิดชอบในขณะจัดตั้งประมาณ 5.28 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ในตำบลพระปฐมเจดีย์ทั้งตำบล ต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติ จัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 แล้วจึงมีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองนครปฐม พ.ศ.2478 ประกาศเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ.2478 (ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 หน้า 1666 ลงวันที่ 10 ธันวาคม 2478) และมีการยกฐานะเป็นเทศบาลนคร ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2542 (ให้ไว้ ณ วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2542 เป็นปีที่ 54 ในรัชกาลที่ 9)

ปัจจุบันเทศบาลนครนครปฐม มีพื้นที่ 19.85 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 12,406.25 ไร่ (ตามพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลเมืองนครปฐม พ.ศ. 2534 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 108 ตอนที่ 211 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2534) โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลนครปฐม และตำบลบ่อพลับ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลพระประโทน และตำบลธรรมศาลา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยจรเข้ม้า ตำบลสนามจันทร์ และตำบลบางแขม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลลำพญา และตำบลหนองปากโลง

แผนที่กายภาพราชการพื้นที่
จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
N.A. 1:250,000

ภาพที่ 1 แผนที่เขตเทศบาลนครนครปฐม

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศของเทศบาลนครนครปฐม โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำจากคลองเจดีย์บูชา และคลองชลประทานไหลผ่าน ความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 2 - 10 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะอากาศขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิดคือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้งทั่วไป กับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งจะพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน ทำให้มีฝนตกทั่วไป สำหรับฤดูกาลพิจารณาตามลักษณะ ลมฟ้าอากาศของประเทศไทย แบ่งฤดูกาลของจังหวัดนครปฐมออกเป็น 3 ฤดู ดังนี้

- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีนที่มีคุณสมบัติเย็นและแห้งจะแผ่ลงมาปกคลุมประเทศไทยในช่วงนี้ แต่เนื่องจากจังหวัดนครปฐมอยู่ในภาคกลางอิทธิพลของบริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศจีนที่แผ่ลงมาปกคลุมในช่วงฤดูหนาวจะช้ากว่าภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีอากาศหนาวเย็นช้ากว่าสองภาคดังกล่าว โดยเริ่มมีอากาศหนาวประมาณกลางเดือนพฤศจิกายนเป็นต้นไปและเดือนที่มีอากาศหนาวที่สุดคือเดือนธันวาคม

- ฤดูร้อน เริ่มเมื่อมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือสิ้นสุดลงคือประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ในระยะนี้จะมีหย่อมความกดอากาศต่ำเนื่องจากความร้อนปกคลุมประเทศไทยตอนบน ทำให้มีอากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป โดยเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี

- ฤดูฝน เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดปกคลุมประเทศไทย ร่องความกดอากาศต่ำที่พาดผ่านบริเวณภาคใต้ของประเทศไทยจะเลื่อนขึ้นมา พาดผ่านบริเวณภาคกลาง ทำให้มีฝนตกชุกขึ้นตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป โดยเดือนที่มีฝนตกชุกมากที่สุด ในรอบปีและเป็นช่วงที่มีความชื้นสูงคือเดือนกันยายน

1.4 ลักษณะของดิน

ลักษณะของดินส่วนใหญ่จะเป็นดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ
เหมาะสำหรับการเกษตรกรรม

2. ด้านการเมือง/การปกครอง

2.1 เขตการปกครอง

เทศบาลนครนครปฐม มีเขตการปกครองครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของหมู่บ้านและตำบล
ต่างๆ ในเขตอำเภอเมืองนครปฐม ได้แก่

1. ตำบลพระปฐมเจดีย์ (ทั้งตำบล พื้นที่เขตเทศบาลเดิม 5.28 ตารางกิโลเมตร)
 2. ตำบลนครปฐม หมู่ที่ 5 7 8 9
 3. ตำบลบ่อพลับ หมู่ที่ 1 3 4 5 8 9
 4. ตำบลพระประโทน หมู่ที่ 1 2 4 6 7 8 9
 5. ตำบลห้วยจรเข้ม หมู่ที่ 1 2 4 6 7
 6. ตำบลสนามจันทร์ หมู่ที่ 1 2 3 6
 7. ตำบลบางแขม หมู่ที่ 9
 8. ตำบลลำพญา หมู่ที่ 1 2 3
 9. ตำบลหนองปากโลง หมู่ที่ 5
- (หมู่บ้านที่ขีดเส้นใต้ คือ หมู่บ้านที่เข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลทั้งหมู่บ้าน)

ปัจจุบันเทศบาลนครนครปฐม มีการจัดตั้งชุมชน จำนวน 71 ชุมชน โดยแบ่งตามเขตการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล 4 เขต ประกอบด้วย

ชุมชนในเขตเทศบาล จำนวน 71 ชุมชน แยกตามเขตเลือกตั้ง 4 เขต

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อชุมชนในเขตเทศบาลนครนครปฐม

เขตเลือกตั้งที่ 1	เขตเลือกตั้งที่ 2
1. ชุมชนพระงาม 2	1. ชุมชนจตุรัสพัฒนา
2. ชุมชนพระงาม 3	2. ชุมชนทางหลวง
3. ชุมชนบ่อแดง	3. ชุมชนสวนลำไย
4. ชุมชนเสนาหา	4. ชุมชนศาลเจ้าแม่ตันแจจ ซอย 6
5. ชุมชนริมคลองวัดพระงาม	5. ชุมชนเทศา – ทิพากร
6. ชุมชนพญาพาน	6. ชุมชนซอย 7
7. ชุมชนกึ่งบ๊วย	7. ชุมชน 80 ห้อง
8. ชุมชนตรอกโรงรูป	8. ชุมชนศาลเจ้าม่าดำ (ซำอ้วงเอี้ย)
9. ชุมชนหลังศูนย์พัฒนาเด็ก	9. ชุมชนทหารบก
10. ชุมชนหลังโรงรับจำนำ 1	10. ชุมชนบ้านในค่าย

11. ชุมชนตลาดบน 12. ชุมชนตลาดล่าง 13. ชุมชน 25 มกราคม 14. ชุมชนข้างสมาคมแชลล์ม 15. ชุมชนหน้าสถานีรถไฟ 16. ชุมชนราชวิถี 17. ชุมชนตลาดโอเดียน 18. ชุมชนหลังวัดใหญ่ 19. ชุมชนสระบัว	11. ชุมชนวัดกลาง 12. ชุมชนรางน้ำเค็ม 13. ชุมชนหมู่ 8 ต.นครปฐม 14. ชุมชนหมู่บ้านประปานคร 15. ชุมชนบ้านนาขุม
--	--

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เขตเลือกตั้งที่ 3	เขตเลือกตั้งที่ 4
1. ชุมชนหลังโรงเรียนเทศบาล 3 2. ชุมชนข้างชุมสายโทรศัพท์ 3. ชุมชนสนามจันทร์ 4. ชุมชนราชวรคานอก 5. ชุมชนหมู่บ้านชุมชนนครปฐม 6. ชุมชนจันทร์คามพิทักษ์ 7. ชุมชนบ้านลำพญา 8. ชุมชนสุขสวัสดิ์ 9. ชุมชนร่วมโพธิ์ทอง 10. ชุมชนมาลัยแมน 11. ชุมชนสามตำบล 12. ชุมชนสวนตะไคร้ 13. ชุมชนภูขงศ์วิลลา 14. ชุมชนลาดปลาเค้า 15. ชุมชนหมู่บ้านโชติระวี 16. ชุมชนทางเข้าโรงเรียนสิรินธร	1. ชุมชนพุทธรักษา 2. ชุมชนตั้งศรี 3. ชุมชนตลาดปฐมมงคล 4. ชุมชนคตกฤษฎ 5. ชุมชนซอยอยู่คง 6. ชุมชนบ้านมอญ 7. ชุมชนบ้านไผ่เตย 8. ชุมชนห้วยจรเข้ – ถมทอง 9. ชุมชนนวมเขต 10. ชุมชนซอยโรงคราม 11. ชุมชนตรอกมะตูม 12. ชุมชนปฐมธานี 13. ชุมชนวัดไร่เกาะต้นสำโรง 14. ชุมชนสระแก้ววิว – แกรนด์วิลเลจ 15. ชุมชนท่าทราย 16. ชุมชนพระประโทน 17. ชุมชนหมู่ 2 พระประโทน 18. ชุมชนบ้านสวนหมาก

- 19. ชุมชนสวนอนันต์ (ชอย 99)
- 20. ชุมชนบ้านมะขามแก้ว
- 21. ชุมชนบัวหลวงปฐมพัฒนา

(ที่มา : กองสวัสดิการสังคม ข้อมูล ณ เดือน พฤศจิกายน 2565)

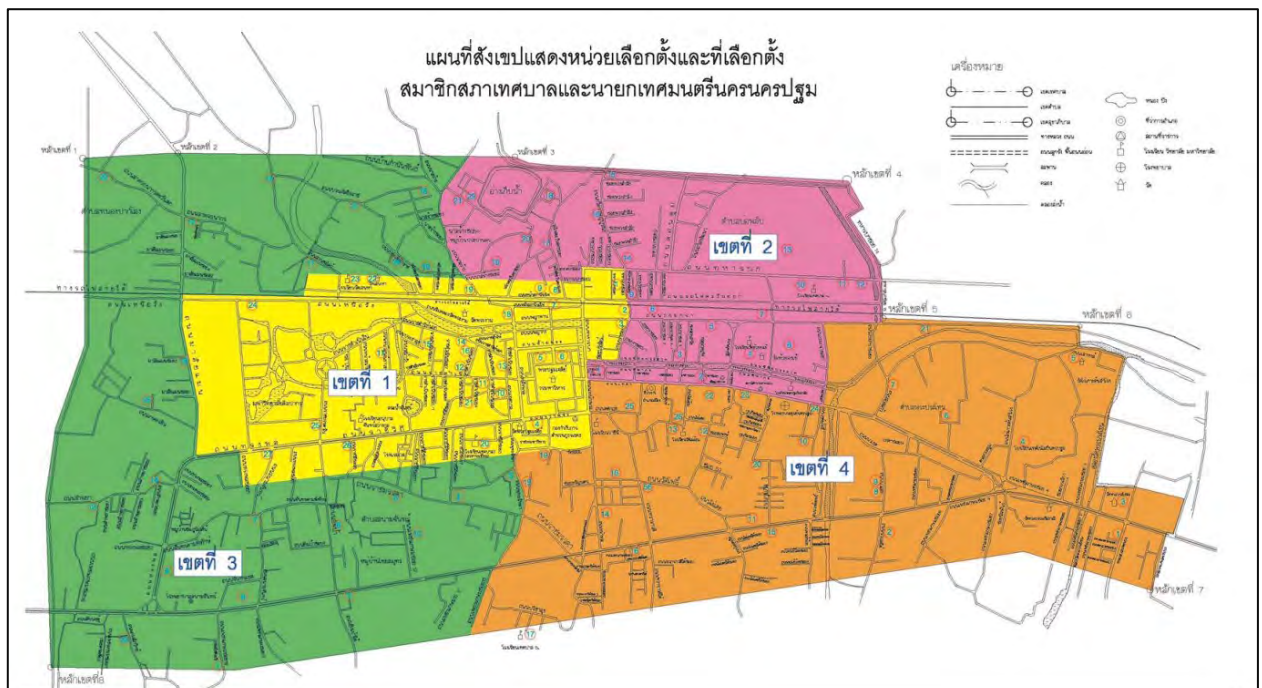
ดวงตราเทศบาล

ดวงตราเทศบาล ประกอบด้วยลายกนกโค้งขึ้นเป็นครึ่งวงกลม ระยะจากปลายถึงปลาย 3.5 เซนติเมตร ระหว่างกลางเป็นรูปองค์พระปฐมเจดีย์ มีรัศมีที่ยอดตรงกลางเหนือฐานรูปองค์พระมี เป็น รูปมงกุฎ กระทรวงมหาดไทยอนุมัติให้ใช้ภาพดวงตราประจำเทศบาลได้เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2501 ตามหนังสือจังหวัดนครปฐม ที่ 3431/2501 ลงวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2501

2.2 การเลือกตั้ง

เทศบาลนครนครปฐมได้กำหนดหน่วยเลือกตั้ง โดยแบ่งตามเขตการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล 4 เขต จำนวน 103 หน่วย ประกอบด้วย

เขตเลือกตั้งที่ 1 จำนวน	22	หน่วย
เขตเลือกตั้งที่ 2 จำนวน	25	หน่วย
เขตเลือกตั้งที่ 3 จำนวน	28	หน่วย
เขตเลือกตั้งที่ 4 จำนวน	28	หน่วย

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงเขตเลือกตั้งเทศบาลนครนครปฐม

2.3 โครงสร้างทางการเมืองและการบริหารงานเทศบาล

โครงสร้างทางการเมือง ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้เทศบาลประกอบด้วย สภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในพื้นที่ ประกอบด้วยฝ่ายบริหาร ได้แก่ นายกเทศมนตรี 1 คน และรองนายกเทศมนตรี จำนวนไม่เกิน 4 คน ฝ่ายนิติบัญญัติประกอบด้วย สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 24 คน ดังนี้

ฝ่ายนิติบัญญัติ

สภาเทศบาลทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่ ในการตรวจสอบควบคุมการบริหารงานของฝ่ายบริหาร หน้าที่ในการออกเทศบัญญัติ และหน้าที่ในการสะท้อนความต้องการของประชาชนในพื้นที่ผ่านไปยังฝ่ายบริหาร ซึ่งสมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้ง จำนวน 24 คน โดยแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 4 เขต แต่ละเขตมีจำนวนสมาชิกสภาเทศบาล เขตละ 6 คน โดยมีประธานสภาเทศบาลและรองประธานสภาเทศบาลเป็นผู้นำฝ่ายนิติบัญญัติ

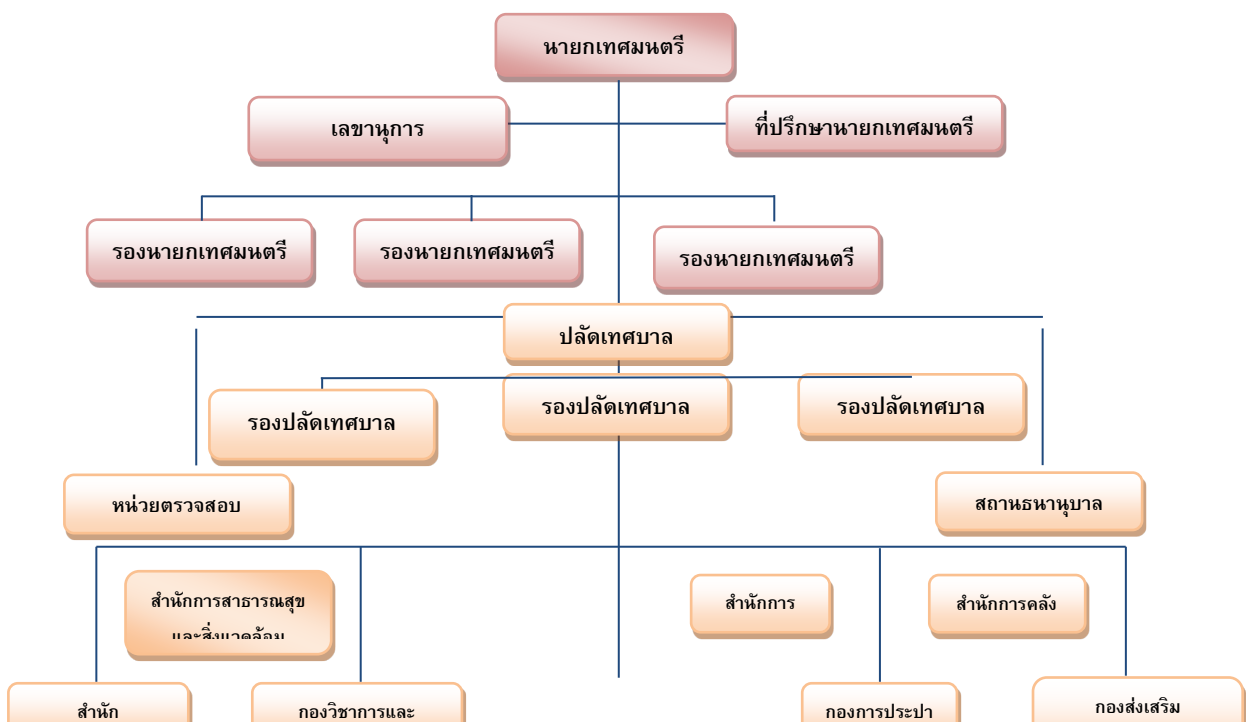
ฝ่ายบริหาร

โครงสร้างการบริหารงานเทศบาลนครนครปฐม ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี 1 คน รองนายกเทศมนตรี 3 คน เป็นผู้ช่วย มีที่ปรึกษานายกเทศมนตรี 2 คน และเลขานุการ

นายกเทศมนตรี 2 คน โดยมีปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของข้าราชการ เทศบาลนคร นครปฐมแบ่งส่วนราชการออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

1. สำนักปลัดเทศบาล
2. สำนักการศึกษา
3. สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
4. สำนักการช่าง
5. สำนักการคลัง
6. กองสวัสดิการสังคม
7. กองวิชาการและแผนงาน
8. กองการประปา
9. กองส่งเสริมวัฒนธรรม การท่องเที่ยวและกีฬา
10. หน่วยตรวจสอบภายใน
11. สถานธนาภิบาล

โครงสร้างการบริหารงานเทศบาลนครนครปฐม

สำนักการศึกษา

กองสวัสดิการ

ภาพที่ 3 โครงสร้างการบริหารงานเทศบาลนครนครปฐม

ตารางที่ 2 แสดงอัตรากำลังพนักงานเทศบาล

สำนัก/กอง	พนักงานเทศบาล	ลูกจ้างประจำ	พนักงานจ้าง	รวมทั้งสิ้น
1. สำนักปลัดเทศบาล	51	3	56	110
2. สำนักการช่าง	24	3	76	103
3. สำนักการคลัง	22	-	31	53
4. สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	23	5	198	221
5. สำนักการศึกษา	29	-	57	86
6. กองวิชาการและแผนงาน	19	-	9	28
7. กองสวัสดิการสังคม	19	-	7	26
8. กองการประปา	16	-	15	91
9. กองส่งเสริมวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และกีฬา	12	-	14	26
10. หน่วยตรวจสอบภายใน	1	-	-	1
11. พนักงานครูในสังกัดสถานศึกษา	384	4	181	533
12. พนักงานสถานธนาถุนบาล	21	-	-	21
รวมทั้งสิ้น	621	15	644	1,299

(ที่มา : สำนักปลัดเทศบาล ข้อมูล ณ เดือน พฤศจิกายน 2565)

3. ประชากร

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากร

ประชากรในเขตเทศบาลนครนครปฐม ตามสถิติทะเบียนราษฎร ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2560 – 2564) ดังนี้

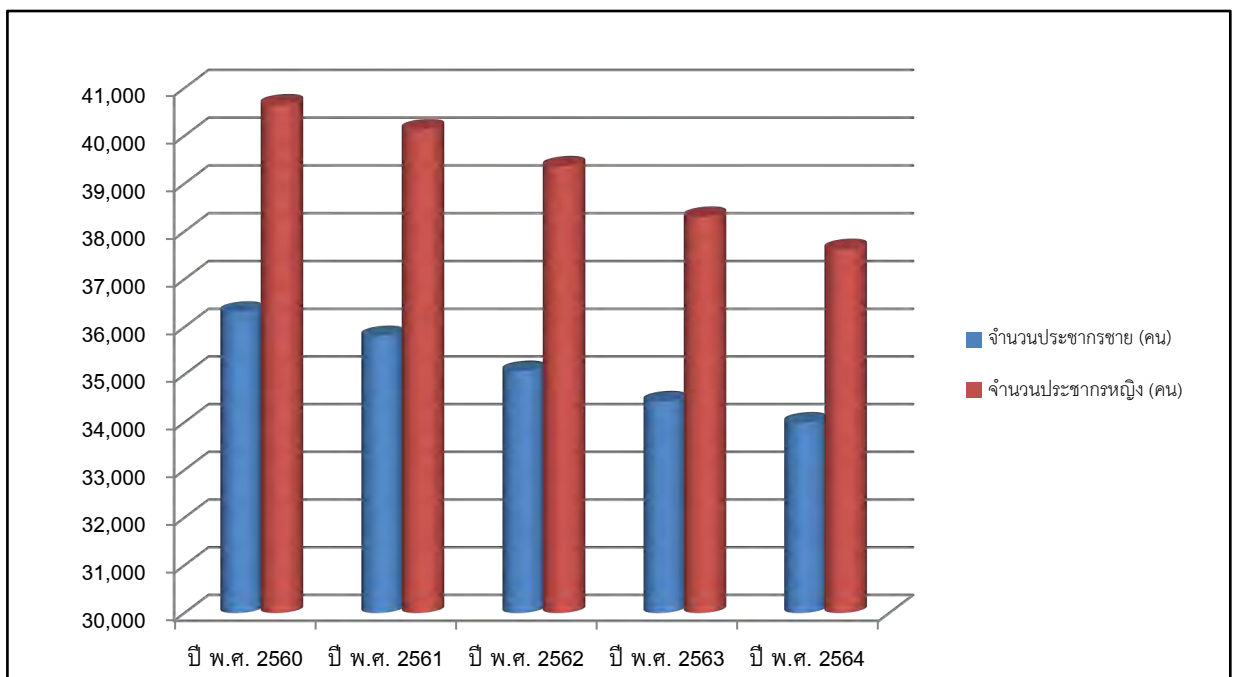
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนประชากรในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2560 – 2564)

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากรชาย	จำนวนประชากรหญิง	รวม (คน)
---------	-----------------	------------------	----------

	(คน)	(คน)	
2560	36,323	40,662	76,985
2561	35,814	40,141	75,955
2562	35,081	39,365	74,446
2563	34,445	38,308	72,753
2564	34,001	37,634	71,635

(ที่มา : สถิติประชากรจากทะเบียนบ้าน สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครนครปฐม ข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม 2564)

จำนวนประชากร

ภาพที่ 4 แผนภูมิแสดงจำนวนประชากรในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ.2560 – 2564)

ปัจจุบันเทศบาลนครนครปฐมมีจำนวนประชากร (ตามทะเบียนราษฎร) 71,635 คน (ชาย 33,348 คน หญิง 36,834 คน) และจำนวน 37,894 หลังคาเรือน

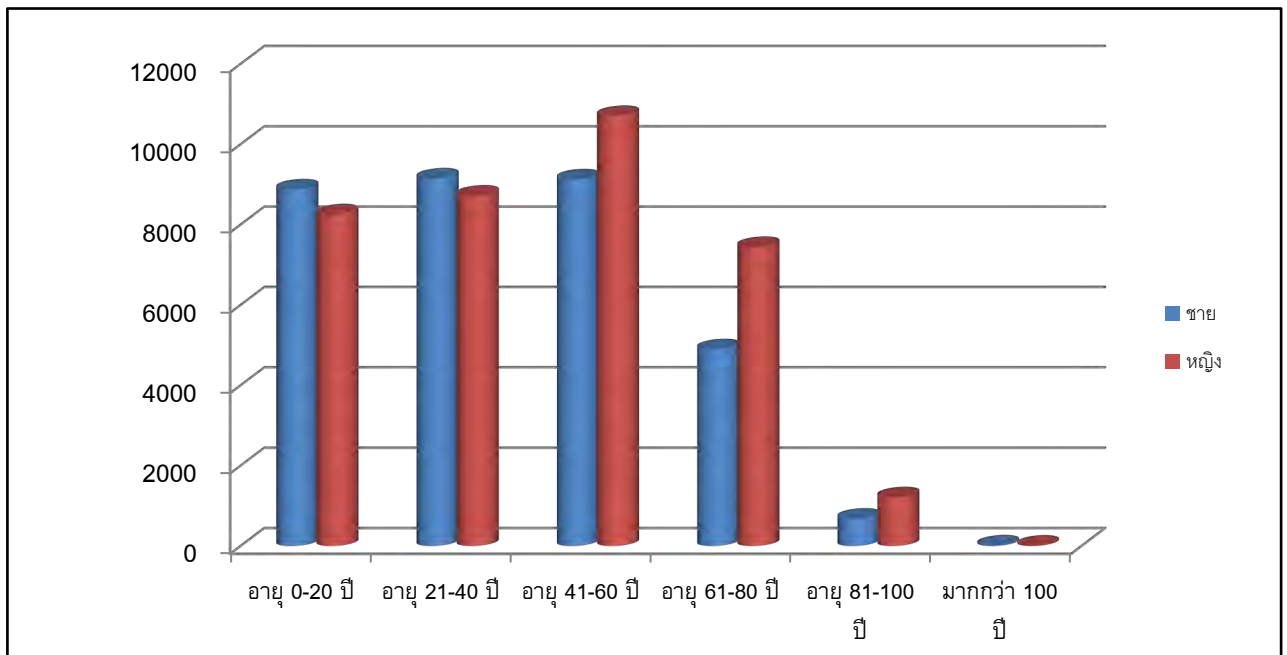
จำนวนประชากรดังกล่าวมานี้ เป็นประชากรที่อยู่ในทะเบียนราษฎรในเขตเทศบาลนครนครปฐม เท่านั้น ยังมีประชากรแฝงอีกจำนวนหนึ่งที่เข้ามาประกอบอาชีพ พักอาศัย และแรงงานต่างด้าว รวมทั้งนักเรียน นักศึกษา ซึ่งไม่สามารถยืนยันตัวเลขที่แน่นอนได้ว่ามีจำนวนเท่าใด ทำให้การวางแผนเพื่อรองรับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรเป็นไปค่อนข้างยาก ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม ขยะมูลฝอย สาธารณูปโภค จึงนับเป็นกลุ่มประชากรที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของเมือง

3.2 ช่วงอายุและจำนวนประชากร

1) ช่วงอายุ	0 – 20 ปี	จำนวน ชาย	8,886 คน	หญิง	8,266 คน
2) ช่วงอายุ	21 – 40 ปี	จำนวน ชาย	9,159 คน	หญิง	8,732 คน
3) ช่วงอายุ	41 – 60 ปี	จำนวน ชาย	9,137 คน	หญิง	10,714 คน
4) ช่วงอายุ	61 – 80 ปี	จำนวน ชาย	4,907 คน	หญิง	7,454 คน
5) ช่วงอายุ	81 – 100 ปี	จำนวน ชาย	691 คน	หญิง	1,223 คน
6) มากกว่า	100 ปี	จำนวน ชาย	24 คน	หญิง	19 คน

(ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครนครปฐม เดือน พฤศจิกายน 2565)

จำนวนประชากร

ภาพที่ 5 แผนภูมิแสดงจำนวนประชากรจำแนกตามช่วงอายุ

4. สภาพทางสังคม

4.1 การศึกษา

นโยบายทางด้านการศึกษาของเทศบาลนครนครปฐม ดำเนินการจัดการศึกษาภายใต้การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของท้องถิ่นอย่างทั่วถึง มีคุณภาพมาตรฐานสากล เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และมีค่านิยมที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สืบสานอนุรักษ์ค่านิยมความเป็นไทยของถิ่นและประเทศชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว จึงได้ดำเนินการจัดการศึกษาครบทุกรูปแบบทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยต่อเนื่องถึงตลอดชีวิต ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

การจัดการศึกษาของเทศบาลนครนครปฐม ได้ดำเนินการจัดระบบการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในสามรูปแบบ คือ

1. การศึกษาในระบบ เป็นการจัดการศึกษาที่มีโครงสร้าง ระบบแบบแผนที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษาหลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา เงื่อนไขความสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน มีการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1.1. ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เป็นการจัดการศึกษาระดับเตรียมอนุบาล โดยเปิดรับเด็กตั้งแต่อายุ 2 – 3 ปี จำนวน 8 ศูนย์ ประกอบด้วย

- 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลนครนครปฐม
- 2) ศูนย์พัฒนาเด็กสระแก้ว
- 3) ศูนย์พัฒนาเด็กวัดห้วยจรเข้ม
- 4) ศูนย์พัฒนาเด็กประปานคร
- 5) ศูนย์พัฒนาเด็กสุขสวัสดิ์
- 6) ศูนย์พัฒนาเด็กเหล่ากาชาด (สวัสดิ์ – สุเทพ)
- 7) ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมนคร
- 8) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์วัดพระปฐมเจดีย์

1.2. โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับอนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 11 โรงเรียน

- 1) โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนครนครปฐม
(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6)
- 2) โรงเรียนอนุบาลสระแก้ว
(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6)
- 3) โรงเรียนอนุบาลประปานคร
(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6)
- 4) โรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์
(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6)
- 5) โรงเรียนเทศบาล 1 วัดพระงาม (สามัคคีพิทยา)
(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
- 6) โรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสนาหา (สมัครพลผดุง)
(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
- 7) โรงเรียนเทศบาล 3 (สระกระเทียม)
(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
- 8) โรงเรียนเทศบาล 4 (เขาวนปรีชาอุทิศ)
(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
- 9) โรงเรียนเทศบาล 5 วัดพระปฐมเจดีย์
(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 3)

10) โรงเรียนทวารวดี (จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6)

11) โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐม

(จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6) (สถานศึกษาที่มีการจัดการศึกษาลักษณะพิเศษ)

1.3 สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา จำนวน 1 แห่ง

1) วิทยาลัยอาชีวศึกษาเทศบาลนครปฐม เป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษาสังกัด

ท้องถิ่นแห่งแรกของประเทศ การจัดการเรียนการสอน 2 ระดับ คือ

- ประกาศนียบัตรวิชาชีพ มี 8 สาขา ประกอบด้วยสาขาวิชาช่างยนต์ สาขาวิชาช่างไฟฟ้า สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ สาขาวิชาช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม สาขาวิชา การบัญชี สาขาวิชาการตลาด และสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ

- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มี 6 สาขาวิชา ประกอบด้วยสาขาวิชา การบัญชี สาขาวิชาการตลาด สาขาวิชาเทคนิคยานยนต์ สาขาวิชาช่างไฟฟ้า สาขาวิชาการจัดการทั่วไป และสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. การศึกษานอกระบบ เป็นการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดมุ่งหมาย เปิดโอกาสให้กับผู้ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนตามปกติ ได้มีโอกาสศึกษาหา ความรู้ พัฒนาตนเอง ให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รูปแบบวิธีการจัด การศึกษาระยะเวลาของการศึกษา การจัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาของหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคล แต่ละกลุ่ม โดยจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานให้กับประชาชนในท้องถิ่นในระดับต่างๆ คือ

2.1 ระดับประถมศึกษา ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี

2.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี

2.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความ สนใจศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์การทำงาน สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ที่หลากหลาย เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ มี ประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพ สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพและดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุข เช่น

3.1 การจัดหลักสูตรส่งเสริมอาชีพระยะสั้น

- นวดไทยและนวดฝ่าเท้าเพื่อสุขภาพ

- ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า

- ช่างตัดผมชาย

- ช่างเสริมสวยสตรี

- การทำอาหาร ขนม และการถนอมอาหาร

- การประดิษฐ์และจัดดอกไม้

3.2 การจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสในเขตเทศบาลนครนครปฐม โดยครูสอน เด็กด้อยโอกาส โดยสำรวจพื้นที่ วางแผนการพัฒนาเด็กด้อยโอกาส ตั้งแต่การจัดเก็บ บันทึกข้อมูล จัดหาวัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นในการจัดการศึกษา จัดกิจกรรมที่มีเนื้อหาครอบคลุม ตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิต ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งต่อการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสในทุกด้าน

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลจำนวนพนักงานครูเทศบาล และนักเรียนในสังกัดเทศบาลนครนครปฐม

ลำดับที่	โรงเรียน	จำนวนพนักงานครู (คน)	จำนวนลูกจ้างประจำ (คน)	จำนวนพนักงานจ้าง (คน)	จำนวนพนักงานจ้างรายชั่วโมง (คน)	จำนวนนักเรียน (คน)
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลนครนครปฐม	3	-	11	-	135
2	ศูนย์พัฒนาเด็กสระแก้ว	2	-	10	-	107
3	ศูนย์พัฒนาเด็กวัดห้วยจรเข้มะ	2	-	10	-	148
4	ศูนย์พัฒนาเด็กประปานคร	3	-	9	-	114
5	ศูนย์พัฒนาเด็กสุขสวัสดิ์	3	-	7	-	56
6	ศูนย์พัฒนาเด็กเหล่ากาชาด	1	-	7	-	84
7	ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมนคร	1	-	6	-	53
8	บุคลากรถ่ายโอนจากศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ วัดพระปฐมเจดีย์	1	-	8	-	113
9	โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนครนครปฐม	7	-	2	1	399
10	โรงเรียนอนุบาลสระแก้ว	7	-	2	5	241
11	โรงเรียนอนุบาลประปานคร	7	-	2	2	300
12	โรงเรียนอนุบาลสุขสวัสดิ์	9	-	2	2	223
13	โรงเรียนเทศบาล 1	40	-	9	-	533

14	โรงเรียนเทศบาล 2	41	1	7	1	669
15	โรงเรียนเทศบาล 3	39	1	5	2	524
16	โรงเรียนเทศบาล 4	73	2	12	2	1,450
17	โรงเรียนเทศบาล 5	55	-	8	2	932
18	โรงเรียนกีฬาเทศบาลนคร นครปฐม	20	-	10	15	420
19	โรงเรียนทวารวดี	21	-	7	2	235
20	วิทยาลัยอาชีวศึกษา เทศบาลนครปฐม	49	-	14	5	590
รวม		384	4	148	33	7,326

(ที่มา : สำนักการศึกษา ข้อมูล ณ เดือน พฤศจิกายน 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการจัดการศึกษาของเทศบาลนครนครปฐม แต่ในเขตเทศบาลนครนครปฐมได้มีการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 1 โดยแบ่งการจัดการศึกษา ได้ ดังนี้

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

- 1) โรงเรียนวัดไผ่ล้อม (พูลประชาอุปถัมภ์) (จัดการศึกษาระดับอนุบาล - ประถมศึกษาปีที่ 6)
- 2) โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ (มหินทรศึกษาการ) (จัดการศึกษาระดับอนุบาล - ประถมศึกษาปีที่ 6)
- 3) โรงเรียนอนุบาลนครปฐม (จัดการศึกษาระดับอนุบาล - ประถมศึกษาปีที่ 6)
- 4) โรงเรียนบ้านลำพญา (จัดการศึกษาระดับอนุบาล - ประถมศึกษาปีที่ 6)
- 5) โรงเรียนวัดพระประโทนเจดีย์ (จัดการศึกษาระดับอนุบาล - มัธยมศึกษาปีที่ 3)

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม เขต 9 ได้แก่

- 1) โรงเรียนราชินีบูรณะ (จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6)
- 2) โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย (จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6)
- 3) โรงเรียนวัดห้วยจรเข้มหาวิทยาลัย (จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6)

โรงเรียนเอกชน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

- 1) โรงเรียนอนุบาลเพ็ญศิริ (จัดการศึกษาระดับอนุบาล)
- 2) โรงเรียนอนุบาลไพฑูริย์ (จัดการศึกษาระดับอนุบาล - ประถมศึกษาปีที่ 6)

3) โรงเรียนอนุบาลจันทร์สว่างกุล	(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6)
4) โรงเรียนอนุบาลสุธีธร	(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6)
5) โรงเรียนสว่างวิทยา	(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6)
6) โรงเรียนหอเอกราชวิทยา	(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 6)
7) โรงเรียนบำรุงวิทยา	(จัดการศึกษาระดับอนุบาล – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
8) โรงเรียนพาณิชย์การและมัธยมศึกษา นครปฐม	(จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3)

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 ระดับอาชีวศึกษา ได้แก่

1) วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม	(จัดการศึกษาระดับ ปวช. – ปวส.)
2) วิทยาลัยเทคนิคนครปฐม	(จัดการศึกษาระดับ ปวช. – ปวส.)
3) เทคโนโลยีนครปฐม	(จัดการศึกษาระดับ ปวช. – ปวส.)

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

1) มหาวิทยาลัยศิลปากร	
2) โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร	(จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6)

4.2 สาธารณสุข

- 1) สถานบริการด้านสาธารณสุขและสถานประกอบการต่างๆ ในเขตเทศบาล
 - โรงพยาบาลของรัฐ จำนวน 1 แห่ง
 - โรงพยาบาลเอกชน จำนวน 3 แห่ง
- 2) ศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดเทศบาลนครนครปฐม จำนวน 2 แห่ง

สถิติโรคของกลุ่มผู้ป่วยที่มารับบริการสูงสุด 5 อันดับแรก

1. โรคเกี่ยวกับต่อมไทรอยด์และเมตาบอลิซึม
2. โรคระบบไหลเวียนเลือด
3. สาเหตุจากภายนอกอื่นๆที่ทำให้ป่วยหรือตาย
4. โรคระบบสืบพันธุ์ร่วมปัสสาวะ

5. โรคระบบทางเดินหายใจ

สถิติผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในเขตเทศบาลนครนครปฐม

1. ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวนผู้ป่วย 92 ราย
2. ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวนผู้ป่วย 58 ราย
3. ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวนผู้ป่วย 104 ราย
4. ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวนผู้ป่วย 147 ราย
5. ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวนผู้ป่วย 26 ราย

(ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ข้อมูล ณ เดือน พฤศจิกายน 2565)

4.3 ยาเสพติด

เทศบาลนครนครปฐมได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดโดยจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา
- 2) การรณรงค์ป้องกันและเสริมสร้างความตระหนักถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติดและโรคเอดส์
- 3) การจัดการแข่งขันกีฬาต้านภัยยาเสพติด

4.4 การสังคมสงเคราะห์

เทศบาลนครนครปฐม ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ในด้านของรัฐสวัสดิการโดยมีจำนวนผู้รับเบี้ยยังชีพ ดังต่อไปนี้

ผู้สูงอายุ จำนวน 11,356 ราย โดยได้รับเบี้ยยังชีพรายเดือนแบบขั้นบันได ดังนี้

- สำหรับผู้สูงอายุ 60 – 69 ปี จะได้รับ 600 บาท จำนวน 6,350 ราย
- สำหรับผู้สูงอายุ 70 – 79 ปี จะได้รับ 700 บาท จำนวน 3,531 ราย
- สำหรับผู้สูงอายุ 80 – 89 ปี จะได้รับ 800 บาท จำนวน 1,263 ราย
- สำหรับผู้สูงอายุ 90 ปี ขึ้นไป จะได้รับ 1,000 บาท จำนวน 212 ราย

คนพิการ จำนวน 1,337 ราย โดยได้รับเบี้ยความพิการ ดังนี้

- สำหรับคนพิการที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จะได้รับ 1,000 บาท จำนวน 95 ราย
- สำหรับคนพิการที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี จะได้รับ 800 บาท จำนวน 1,242 ราย

(ที่มา : กองสวัสดิการสังคม ข้อมูล ณ เดือน พฤศจิกายน 2565)

5. ระบบบริการพื้นฐาน

5.1 การคมนาคมขนส่ง

ถนนในเขตเทศบาลนครนครปฐม มีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 171 สาย จำแนกตามประเภทของถนน ดังนี้

ตารางที่ 5 จำแนกประเภทของถนน

ประเภทของถนน	จำนวน (สาย)	ความยาว (เมตร)
แอสฟัลต์ติกคอนกรีต	133	69,034.30
ค.ส.ล.	36	13,607.00
ทางหลวงจังหวัด	2	-
รวม	171	82,641.30

(ที่มา : สำนักงานช่าง ข้อมูล ณ เดือน พฤศจิกายน 2565)

5.2 การประปา

การประปา เทศบาลนครนครปฐม เดิมเป็นระบบประปาบาดาลอยู่ในความดูแลของสุขาภิบาลนครปฐม และได้โอนกิจการให้กับเทศบาลเมืองนครปฐม เมื่อ พ.ศ. 2478 ได้รับสัมปทานจากกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2495 ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 เทศบาลฯ ได้ก่อสร้างระบบประปา ผิวดินทดแทนระบบบาดาล เนื่องจากแม่น้ำแม่กลองมีคุณภาพดึกว่า เพื่อรองรับและสนองความต้องการของประชาชน ได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ตามความเจริญเติบโตของเมือง

ปัจจุบัน การประปา เทศบาลนครนครปฐม มีโรงกรองน้ำ ขนาด 500 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง จำนวน 6 โรง กำลังผลิตโรงละ 500 ลูกบาศก์เมตร/ชม. และอ่างเก็บน้ำดิบ จำนวน 2 แห่ง ที่มีความจุประมาณ 750,000 ลูกบาศก์เมตร สามารถผลิตน้ำประปาได้วันละ 72,000 ลูกบาศก์เมตร (ตามมาตรฐานการออกแบบ) แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน การประปาต้องทำการปรับปรุงขยายระบบผลิตให้สามารถผลิตน้ำได้ วันละ 110,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน จึงเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ จำนวน 25,407 ราย

(ที่มา : กองการประปา ข้อมูล ณ เดือน พฤศจิกายน 2565)

5.3 ไปรษณีย์หรือการสื่อสารหรือการขนส่ง และวัสดุ ครุภัณฑ์

ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขในเขตอำเภอเมืองนครปฐม มี 2 แห่ง ได้แก่ ปณจ.นครปฐม 73000 ส่วนที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตเอกชน ได้แก่

- 1) ปณอ. นครปฐม 101 (โลตัส)
- 2) ปณอ. นครปฐม 102 (ม.ศิลปากร)
- 3) ปณอ. นครปฐม 103 (หนองดินแดง)
- 4) ปณอ. นครปฐม 104 (ทัพหลวง)
- 5) ปณอ. นครปฐม 105 (สระกะเทียม)
- 6) ปณอ. นครปฐม 108 (บ้านยาง)
- 7) ปณอ. นครปฐม 109 (หนองงูเห่า)

- 8) ปณอ. นครปฐม 110 (วังเย็น)
 - 9) ปณอ. นครปฐม 111 (สวนป่า)
- (ที่มา : ไปรษณีย์จังหวัดนครปฐม)

6. ระบบเศรษฐกิจ

6.1 การท่องเที่ยว

เทศบาลนครนครปฐม มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวทั้งที่เป็นแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนาและโบราณคดี ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดังนี้

วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก มีสถานที่สำคัญที่น่าสนใจ เช่น องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า พระร่วงโรจนฤทธิ์ เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองนครปฐม ที่ฐานพระเป็นที่บรรจุพระบรมอัฐิของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระพุทธไสยาสน์ พระพุทธสิหิงค์จำลอง พระพุทธชินราช พระพุทธมหาวชิรมารวิชัย พระศิลาขาว พระพุทธรูปปางต่างๆ ชุ่มระฆัง ต้นไม้สำคัญในพุทธประวัติ เช่น ไม้ราชายตนะ ไม้โคโรธ ไม้มุจลินท์ ไม้ชมพู ไม้อัมพวา ไม้พหูบุตรโคโรธ และไม้ศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเพาะจากเมล็ด ต้นโพธิ์พุทธคยา จิตกรรมฝาผนังใน พระวิหารคต พิพิธภัณฑวัดพระปฐมเจดีย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ องค์พระปฐมเจดีย์ ตลาดกลางคืน มีร้านค้าจำนวนมากจำหน่ายอาหารรสชาติอร่อย ราคาถูก ล้วนเป็นอาหารที่ขึ้นชื่อของจังหวัดนครปฐม เช่น ไอศกรีมลอยฟ้า บัวลอยแต่จิว ช่วงเวลา 18.00 - 23.00 น. เป็นช่วงที่ตลาดคึกคัก

พระราชวังสนามจันทร์ เดิมเป็นที่ประทับแปรพระราชฐานในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จมาสักการะองค์พระปฐมเจดีย์และเพื่อประทับพักผ่อนพระราชอิริยาบถ นอกจากนั้นยังทรงใช้เป็นสถานที่สำหรับซ้อมรบเสือป่า ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยพระที่นั่งและพระตำหนักต่างๆ ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามคล้องจองกันดังต่อไปนี้ พระที่นั่งพิมานปฐม พระที่นั่งอภิรมย์ฤดี พระที่นั่งวัชรirma พระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์ ประสาทศรีวิไชย เทวาลัยคเณศร์ ศาลาธรรมเทศน์โอฬาร พระที่นั่งปฎิหาริย์ทัศไนย พระตำหนักชาลิมงคลอาสน์ พระตำหนักมารีราชรัตบัลลังก์ พระตำหนักทับแก้ว พระตำหนักทับขวัญ นอกจากพระที่นั่งและพระตำหนักต่างๆ แล้วยังมีสิ่งก่อสร้างสำคัญอื่นๆอีก ได้แก่ สถานที่ต่างๆ เรือน ถนน และสะพาน ประกอบด้วย ศาลาลงทรง โรงละคร สถานีรถไฟสนามจันทร์ เรือนแพ เก่งรถไฟ พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อนุสาวรีย์ย่าเหล ทับเจริญ เรือนพระชนศวร เรือนพระคฤหบดี เรือนพระเอกทัณฑ์ เรือนพระกรรติเกยะ เรือนพระนนทิการ เรือนพระนนทิสเน เรือนสุภรักษ์ เรือนชาวที่ คลังแสง เรือนที่พักราชของครักษ์ เรือนที่พัก พระตำรวจหลวง เรือนพระธรณี เรือนพระสุรมี เรือนพระบรมพระกรรมสักขี เรือนพระอศวิน ถนนราชดำริห์ ถนนราชดำเนิน ถนนหน้าพระลานขวา ถนนหน้าพระลานซ้าย สะพานรามประเวศน์ สะพานนเรศวรจรลี สะพานจักรียาตรา สะพานสุนทรภวาย

วัดพระประโทนเจดีย์วรวิหาร ตั้งอยู่ภายในวัดพระประโทนเจดีย์วรวิหาร ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นสามัญชนิตวรวิหาร ริมถนนเพชรเกษม ต.พระประโทน เป็นเนินโบราณสถานขนาด

ใหญ่ มีอายุร่วมสมัยกับ พระปฐมเจดีย์ ความสูงประมาณ 50 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 60 เมตร จากภาพถ่าย ทางอากาศ พบว่า พระประโทณเจดีย์ตั้งอยู่กลางเมืองโบราณนครปฐม ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของพระเจดีย์องค์นี้ นอกจากนี้ ยังถือกันว่าเป็นที่บรรจุพระบรมศพของพระเจ้าเจดีย์จุลประโทน ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับพระประโทณเจดีย์ โดยตั้งอยู่ด้านหลังวิทยาลัยเทคนิคนครปฐม เดิมชาวบ้านเรียกว่า เนินหิน เพราะในอดีตบริเวณดังกล่าวมีซากเนินอิฐหินกระจายอยู่ทั่วไป มีอายุร่วมสมัยกับพระปฐมเจดีย์ นักวิชาการได้สันนิษฐานรูปแบบองค์เจดีย์จุลประโทนว่า ส่วนบนขององค์เจดีย์น่าจะมีลักษณะเช่นเดียวกับรัตนเจดีย์ ที่วัดกุฎีดาว จังหวัดลำพูน

วัดไผ่ล้อม เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ตั้งอยู่เลขที่ 2 ถนนเทศบาล ตำบลพระปฐมเจดีย์ สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อพระอาจารย์พูล ได้รับการแต่งตั้งขึ้นดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสเมื่อปี พ.ศ. 2492 ได้พัฒนาวัด สร้างเสนาสนะให้มีความเจริญทางถาวรวัตถุ มากมายหลายประการ อาทิ สร้างอุโบสถ ศาลาการเปรียญ โรงเรียนปริยัติธรรม โรงเรียนวัดไผ่ล้อม ฯลฯ ปัจจุบันลูกศิษย์และนักท่องเที่ยว จะเข้ามาสักการพระพุทธรูปภายในโบสถ์อันสวยงาม และนมัสการรูปปั้นของหลวงพ่อบุญและ ร่างของท่านในโลงแก้ว เพื่อขอพรและความเป็นสิริมงคล

วัดพระงาม เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ ตั้งอยู่เลขที่ 45 ถนนหน้าโรงไฟฟ้า ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม มีเนื้อที่ทั้งหมด 44 ไร่ 48 ตารางวา สถานที่ตั้งของวัดอยู่ห่างจากองค์พระปฐมเจดีย์ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 500 เมตร เดิมวัดพระงาม เป็นวัดราษฎร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกวัดพระงามเป็น พระอารามหลวง เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2539 ภายในวัดมีซากเจดีย์ขนาดใหญ่ที่คาดว่าเป็นเจดีย์ที่สร้างสมัยทวารวดีในศตวรรษที่ 11 หรือ 12 ถึงศตวรรษที่ 16 เช่นเดียวกับองค์พระปฐมเจดีย์ พระปรารักษ์ วัดพระประโทณเจดีย์วรวิหาร และที่วัดทุ่งพระเมรุ

วัดเสนาหา เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ ตั้งอยู่เลขที่ 588 ถนนรถไฟตะวันตก หมู่ที่ 7 ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต ที่ดินที่ตั้ง วัดมีเนื้อที่ประมาณ 36 ไร่ 2 งาน 40 ตารางวา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ.2452 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2462 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 2 เส้น ยาว 3 เส้น ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวง เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ.2487

หมู่บ้านข้าวหลาม ของฝากที่ขึ้นชื่อของจังหวัดนครปฐมอีกอย่างหนึ่งก็คือข้าวหลาม เป็นขนมพื้นเมือง ที่ชาวหมู่บ้านพระงามนิยมทำข้าวหลาม เป็นอาชีพ จำหน่ายเป็นสินค้าของจังหวัดซึ่งทำกันมานานหลายชั่วอายุคนแล้วจนเป็นที่รู้จักของผู้มาท่องเที่ยวทั่วไป จึงนับว่าข้าวหลามเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของจังหวัด ที่หมู่บ้านข้าวหลามพระงามผู้มาเยี่ยมชมจะได้เห็นวิธีการทำเริ่มจากการคัดเลือกไม้ไผ่ ตัดกระบอกไม้ไผ่อุดปากกระบอกไม้ไผ่ด้วยใบตองแห้ง ที่ทำเป็นจุก ไว้ป้องกันตัวแมลงเข้าไป ต่อไปเป็นขั้นตอนแช่ ข้าวเหนียวเขี้ยวงู ปูรุกรสหยอดลงในกระบอก พักไว้ แล้วนำข้าวหลามมาเผาไฟส่งกลิ่นหอมอบอวลชวนรับประทานอย่างยิ่ง

ถนนคนเดิน “ถนนคนเดินทวารวดีศรีนครปฐม” เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยเทศบาลนครปฐมร่วมกับหอการค้าจังหวัดนครปฐม ซึ่งถนนดังกล่าวจะปิดการจราจรบริเวณถนนริมคลองเจดีย์

บูชาหน้าโรงเรียนเทศบาล 1 วัดพระงาม ความยาวประมาณ 300 เมตร ไม่ให้ยานพาหนะผ่าน เฉพาะ วันเสาร์ - วันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 16.00 – 22.00 น. สำหรับพ่อค้าแม่ค้า นำสินค้าหลากหลายมาวางขาย เช่น ผ้าทอ เครื่องเงิน ภาพเขียน ผลิตภัณฑ์จากชุมชน อาหารการกิน เช่น ขนมครก ขนมเบื้อง ผัดไท หมูย่าง น้ำผลไม้ ขนมหวานต่างๆ ถนนคนเดินทวารวดีศรีนครปฐม สายนี้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวของคนกรุงเทพฯ และคนต่างจังหวัด เพราะการคมนาคมสะดวก รวดเร็ว และเป็นทางผ่านของถนนสายเพชรเกษม ซึ่งเป็นถนนสายหลักจากกรุงเทพฯ สู่จังหวัดภาคใต้ (ที่มา : กองส่งเสริมวัฒนธรรม การท่องเที่ยวและกีฬา)

6.2 การพาณิชย์

- โรงแรม	10	แห่ง
หอพัก/อพาร์ทเมนท์	38	แห่ง
- โรงภาพยนตร์	8	แห่ง
- สถานีขนส่ง	1	แห่ง
- สถานบริการเรีงรมย์	8	แห่ง
- ร้านเสริมสวย	124	แห่ง
- สถานีบริการน้ำมัน	5	แห่ง
- ซูเปอร์มาร์เก็ต/มินิมาร์ท	5	แห่ง
- ร้านค้าสะดวกซื้อ/มินิมาร์ท	30	แห่ง
- สถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่สะสมอาหาร	537	แห่ง
- แผงลอย	364	ร้าน
- ตลาดสด (เอกชน)	5	แห่ง
- ตลาดสด (สังกัดเทศบาลนครนครปฐม)	2	แห่ง

(ที่มา : สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม)

7. ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

7.1 การนับถือศาสนา

ชุมชนเทศบาลนครนครปฐม ประกอบไปด้วยคนไทยที่มีเชื้อสายบรรพบุรุษเชื้อชาติต่างๆกัน เช่น ไทย จีน มอญ ลาว เขก ฝรั่งเศส และอื่นๆ อยู่อาศัยกันเป็นกลุ่มก้อนมีความเชื่อและนับถือศาสนาต่างกันไป ที่สำคัญและมีประชากรส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลนครนครปฐม นับถือมากที่สุดคือ ศาสนาพุทธ ร้อยละ 98.49 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมาคือ ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 1.49 และศาสนาอิสลาม ร้อยละ 0.02

ศาสนสถาน

ในเขตเทศบาลนครนครปฐม มีศาสนสถานสำหรับการประกอบศาสนกิจ พิธีกรรม และเป็นที่พักของผู้สอนศาสนา ดังนี้

พุทธศาสนา

1. วัดต่างๆ รวม 7 วัด คือ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร (มหานิกาย) วัดไผ่ล้อม (มหานิกาย) วัดพระประโทนเจดีย์ (มหานิกาย) วัดห้วยจรเข้ม้า (มหานิกาย) วัดพระงาม (มหานิกาย) วัดเสนาหา (ธรรมยุต) วัดไร่เกาเข้ต้นสำโรง (มหานิกาย)

2. สถานที่ประกอบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น โรงเจเหิงยีนเต่าตั่วปุ่นเท่างง โรงเจชอย 1 โรงเจวัดพระงาม ศาลเจ้าม่าดำ ศาลเจ้าตันแจง เป็นต้น

คริสต์ศาสนา

1. ศาสนสถานทางคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก 1 แห่ง คือ วัดคาทอลิกพระคริสต์ กษัตริย์ ถนนราชดำเนิน (ตันสน)

2. ศาสนสถานทางคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ 2 แห่ง คือ คริสต์จักรจีนนครปฐม ในบริเวณโรงเรียนสว่างวิทยา และบริเวณโรงเรียนบำรุงวิทยา

ศาสนาอิสลาม

ศาสนสถานของศาสนาอิสลาม มีอยู่แห่งเดียว คือ มัสยิดปาเกีสถาน (ปาทาน) ประเทศไทย จังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่ที่ชุมชนชอย 7 ตำบลพระปฐมเจดีย์

7.2 ประเพณีและงานประจำปี

วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนเทศบาลนครนครปฐมเป็นไปอย่างเรียบง่าย มีการสะสมวัฒนธรรมที่ดึงมาสืบทอดมาสู่รุ่นลูกหลานในปัจจุบัน เกิดเป็นงานประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ ดังนี้

1. **งานมหาธีรราชเจ้ารำลึก** จัดขึ้นในช่วงเดือนมกราคมของทุกปี เพื่อรำลึกพระมหากรุณาธิคุณของล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวนครปฐม กิจกรรมเด่น กิจกรรมค่าย ลูกเสือหลวง การประกวดสุนัข การออกร้านสินค้าต่างๆ และมหรสพอื่นๆ

2. **งานเทศกาลอาหารและผลไม้** ประมาณปลายเดือนมกราคม-ต้นเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี มีการจัดประกวดและชิมผลไม้ การแสดงผลผลิตทางการเกษตร การจัดนิทรรศการความก้าวหน้าทางการเกษตร การแสดงสินค้าจากโรงงานต่างๆ

3. **งานประเพณีสงกรานต์ (ถนนตันสน)** ตรงกับวันที่ 13 เมษายนของทุกปี มีการจัดตกแต่งขบวนแห่ พระร่วงน้อย นางสงกรานต์และขบวนของหน่วยงานต่างๆ พิธีสงฆ์หน้าพระร่วงน้อย พิธีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และวันที่ 16 เมษายน จัดการละเล่นรื่นเริงสาดน้ำสงกรานต์ “ถนนสายสงกรานต์” บริเวณถนนราชดำเนิน (ตันสน)

4. งานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ ประมาณกลางเดือนสิบสองของทุกปี ประชาชนทั่วไป ทั้งในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียงมาเที่ยวงานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ กราบพระ รุ่งโรจน์ฤทธิ์ และพระบรมสารีริกธาตุ ทำบุญ ปิดทอง ใ้หัวพระ เป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว ชมการออกร้านสินค้า และมหรสพต่างๆ

5. งานประเพณีลอยกระทง ตรงกับวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกปี มีกิจกรรมขบวน แห่กระทงและนางนพมาศ จัดประกวดกระทง โคมแขวน ประกวดหุ่นน้อยนพมาศ การแสดงแห่เรือ การจุดพลุดอกไม้ไฟ และมหรสพต่างๆ มากมาย

6. งานเทศกาลกินเจ วันขึ้น 1 ค่ำเดือน 9 ถึง 10 ค่ำเดือน 9 ตามปฏิทินจีน คือ ประมาณเดือนตุลาคม เป็นการบำเพ็ญศีลภาวนาอุทิศส่วนกุศลให้กับสัตว์ต่างๆ ที่ถูกฆ่าและ เบียดเบียนชีวิตเป็นอาหารให้กับมนุษย์

7. ประเพณีการแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ ประเพณีแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ เกิดขึ้นจากความเชื่อของพุทธศาสนิกชน ว่าการถวายสิ่งของเครื่องใช้แด่พระภิกษุสงฆ์จะได้บุญกุศล โดยเฉพาะ การถวายผ้ากาสาพัสดร์ ปัจจุบันการแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์จะทำในวันเปิดงาน นมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ ก่อนทำพิธีเปิดงาน

8. งานเทศกาลกฐิน นับหลังจากวันออกพรรษาเป็นเวลา 1 เดือน คือ ตั้งแต่วัน แรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 หรือจ่าง่ายๆ ว่าตั้งแต่วันตักบาตรเทโวจนถึง วัน ลอยกระทง เป็นช่วงเวลาที่เรียกว่า “เทศกาลกฐิน” การทอดกฐินถือเป็นการทำบุญพิเศษที่ทำได้ เพียง ปีละครั้ง และต้องอยู่ภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือนตามพุทธบัญญัติอันสงฆ์ การทอดกฐินมี หลายประการ ทั้งทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา หรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม เป็นการสร้างกุศล จิตแก่ผู้ทำบุญด้วย ความเลื่อมใสศรัทธา ยังก่อให้เกิดความสามัคคีเพราะเป็นการร่วมมือกันทำคุณงาม ความดี

9. ถนนคนเดิน “ถนนคนเดินทวารวดีศรีนครปฐม” เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยเทศบาล นครนครปฐมร่วมกับหอการค้าจังหวัดนครปฐม ซึ่งถนนดังกล่าวจะเปิดการจราจรบริเวณถนนริมคลอง เจดีย์บูชาหน้าโรงเรียนเทศบาล 1 วัดพระงาม ความยาวประมาณ 300 เมตร ไม้ให้ยานพาหนะผ่าน เฉพาะวันเสาร์ และวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 16.00 – 22.00 น. สำหรับพ่อค้าแม่ค้า นำสินค้าหลากหลายชนิด มาวางขาย เช่น ผ้าทอ เครื่องเงิน ภาพเขียน ผลิตภัณฑ์จากชุมชน อาหาร การกิน เช่น ขนมครก ขนมเบื้อง ผัดไท หมูย่าง น้ำผลไม้ ขนมหวานต่างๆ ถนนคนเดินทวารวดีศรีนครปฐม สายนี้จะเป็น แหล่งท่องเที่ยวของคนกรุงเทพฯ และคนต่างจังหวัด เพราะการคมนาคมสะดวก รวดเร็ว และเป็น ทางผ่านของถนนสายเพชรเกษม ซึ่งเป็นถนนสายหลักจากกรุงเทพฯ สู่จังหวัดภาคใต้

(ที่มา : กองส่งเสริมวัฒนธรรม การท่องเที่ยวและกีฬา)

7.3 สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึกจังหวัดนครปฐม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากหมู เช่น กุนเชียง หมูหยอง หมูฝอย หมูแผ่น นอกจากนี้ยังมี ข้าวหลาม และส้มโอ เป็นต้น

8. ทรัพยากรธรรมชาติ

8.1 น้ำ

จังหวัดนครปฐม มีพื้นที่อยู่ในลุ่มน้ำท่าจีนมีเนื้อที่ 1.2 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 14 ของพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยได้รับการจำแนกเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 5 แม่น้ำท่าจีน มีความยาวทั้งสิ้น 325 กิโลเมตร (จากปากแม่น้ำ อําเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ขึ้นไปทางตอนเหนือผ่าน จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี และจนถึงจุดเริ่มต้นของแม่น้ำท่าจีนที่บ้านปากคลองมะขามเฒ่า อําเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท)

คลองในพื้นที่เขตเทศบาลนครนครปฐม มีจำนวน 4 คลอง ได้แก่ คลองเจดีย์บูชาซึ่งเป็น คลองสาขาของแม่น้ำท่าจีน คลองรางน้ำเค็ม คลองลัดพระประโทน และคลองห้วยจรเข้ม

นอกจากนี้ยังมีคลองชลประทานไหลผ่าน และอ่างเก็บน้ำดิบสำหรับการผลิตน้ำประปาของกิจการประปาเทศบาลนครนครปฐม